

God Jul och Gott Nytt År 2017 tillönskas alla läsare!

Ordförandens spalt

DENNA SPALT SKRIVS något tidigare på hösten än vanligt, men sommarsäsongen vid våra museer börjar redan vara förbi. Vi har hållit den sedvanliga avslutningsfesten med våra talkoarbetare och packat ihop för vinterförvaring. Den årliga talkoavslutningen har under de senaste åren kunnat firas under riktigt festliga förhållanden tack vare medverkan av vårt eget "husband" som vi brukar kalla **Korsdragets**

Allsångspatrull, med **Leif Skinnar** som dragare. Korsdraget övar i båtmuseets samlingssal och i gengäld underhåller de våra talkojobbare vid avslutningsfesten på höstarna.

Det har gett dessa tillställningar en särskild glans under de senaste åren. Det är märkligt hur musik och allsång kan bidra till att höja stämningen i ett sällskap! Tack ännu en gång både till talkojobbare och musikanter!

Vi kan blicka tillbaka på en livlig säsong med massor av aktiviteter och besökare. Förutom en hel del vanliga besökare till våra museer har vi haft besök av många grupper, både långväga ifrån och från närmare håll. En grupp av besökare, som vi särskilt uppskattar, är ortens skolelever. Vi har under flera års tid haft besök av barnen ända från knatteåldern och uppåt.

Sedan några år tillbaka har vi i samarbete med våra grannföreningar i Petalax, Korsnäs och Bergö ordnat tidsresor för eleverna i högstadiet. Vi har hållit till på Arstu och dessa dagar har uppskattats av alla inblandade, både deltagare och arrangörer har trivts tillsammans.

UNDER ÅRET HAR TVÅ BÖCKER GETTS ut i föreningens regi, *Ytbyji* och *Till sjöss*. Boken om Yttermalax är en uppföljning av boken om Övermalax och en samproduktion med **Malax Pensionärsförening**. Även denna bok har varit mycket efterfrågad och lättsåld.

Den andra boken om **Leander Bonn**'s liv har tillkommit tack vare det material, som hans barn **Hedda, Martha** och **Alf** har samlat in och som speciellt Martha har sammanställt. Vår egen **Göran Strömfors** har stått för layouten och hållit i trådarna när boken har tryckts. Boken har rönt stor uppskattning och fått mycket beröm. Leander Bonn var en välkänd gestalt i vår bygd och det är en värdefull dokumentation, som här har gjorts.

Vi tackar båda arbetsgrupperna för deras insatser och lyfter på hatten för allt det arbete, som gjorts för att åstadkomma dessa båda böcker! Det ligger massor av arbetstimmar bakom utgivningen av dylika böcker och allt görs i samma anspråkslösa talkoanda!

Våra styrelsemedlemmar, talkogänget och våra anställda guider och medarbetare jobbar idogt på för att hålla våra anläggningar i skick. Våra besökare är alla lika förvånade över hur vi orkar hålla våra utrymmen, trädgårdar, gräsmattor och hus i så gott och välstädat skick. Svaret är naturligtvis att inget sköter sig självt: det skall ansas, städas och fejas för att allt skall hållas fint och snyggt!

SÅ ÄN EN GÅNG, TACK TILL ER ALLA, som hjälper till att hålla våra museer och anläggningar städa, snygga och inbjudande! Tack också till alla våra **bidragsgivare**, som gjort det möjligt att göra alla dessa satsningar under året. Utan pengar sker ingenting och vi sätter stort värde på alla små och stora bidrag, som kommit oss till del!

Jag avslutar med att önska alla läsare en **GOD JUL OCH ETT GOTT NYTT ÅR!**

Gustav Smulter

Bok-
layout:
Åsa
Enholm

- 155 sidor
- B5-format
- rikt illustrerad
även i färg

Ny bok!

Ny bok om blås- och stråkmusik i Malax!

Utom de böcker Gustav Smulter nämnt här intill hinner museiföreningen faktiskt ge ut ännu en bok i år. I den nya boken – **BLÅS- OCH STRÅKMUSIK I MALAX Ett stycke lokal musikhistoria** – berättar **Runo Östvall** i ord och bild om ortens stolta historia inom blåsmusiken, med bl.a. ett landsortsbaserat big band, ambitiösa skolorkestersatsningar, en anrik och alltjämt verksam hornseptett. **Rolf Nordman** bidrar med några personliga minnen från sin tid som ung och ivrig trumpetist. **Leif Finnäs** redogör för de olika omgångarna av stråkorkesterverksamhet, presenterar kort enskilda orkestermedlemmar och mer ingående ett par framstående violinsolisten.

Boken utkommer strax före jul och bör vara givande läsning för alla som är intresserade av lokal kulturhistoria, också för de rätt många som personligen på något sätt berörts av de musikaktiviteter som skildras. – LF

VBL 21.12.1916

För seklet sedan

VÄRLDSKRIGET RASADE VIDARE under andra hälften av 1916, och den ryske generalen **Brusilovs** kampanj på östfronten hade framgångar. Man erövrade terräng, tillfogade Österrike-Ungerns armé ödesdigra förluster, och genom att nödvändiggöra omplaceringar av de tyska styrkorna medverkade man bl.a. till slutet på det oerhört långa och blodiga slaget vid Verdun i nordöstra Frankrike. Men samtidigt bidrog Brusilov-offensiven till att försvaga Ryssland militärt – sedan den stannat upp på senhösten och småningom lett till att sammanlagt långt över miljonen ryska soldater stupat, sårats eller tillfångatagits var det svårt att längre uppbjuda någon militär slagkraft.

Mot bakgrund av alla de blodiga och dödliga krigshändelser Ryssland var involverat i, kan det tyckas smått överklagt att livet i Finland – som ju ändå var en del av storfurstendömet – kunde förlöpa så pass fredligt under dessa tider. Men vissa kännbara konsekvenser började kriget nu få inte minst för kommunerna längs den österbottniska kusten, genom etablerandet av ryska militärförläggningar och

Den ryska dubbelörnen hade faktiskt en tid luft under vingarna på slagfältet senare delen av 1916. Sedan också Rumänien gått med i kriget var de "rysk-rumäniska fronterna" ett stående nyhetstema.

rekryterandet av ordsbor för befästningsarbeten längre inåt landet.

Kommunalnämnds- och kommunalstämprotokollen återspeglar ständiga bestyr med att sända kontingenter av karlar till "krigsingenjörssarbeten" på orter som Saarijärvi, Karstula och Etseri, dessutom skulle också vissa kvoter av hästar och tidvis slaktboskap inköpas av kommunen för ryssarnas behov. Det var förvisso inte alltid lätt att få folk hågade att bege sig på arbetsresorna eller förmå husbönder att avstå hästar och boskap. Det talas i protokollen både om möjligheter att fylla rekvisitionskvoter av slaktboskap genom att fresta leverantörer med överpris, men också – ifråga om hästarna – om tvångsrekvisition som alternativ. Befästningsarbetarna fick av "kronan" en viss daglön, som kommunen emellertid drygade ut med egna medel för att främja rekryteringen av frivilliga. Det krävdes alltså resurser av både diplomati och ekonomi för att tillgodose kraven, och dessutom hade man den lokalt förlagda ryska militärens inkvartering att ombesörja.

MEN DET CIVILA LIVET gick också vidare, och gick framåt i betydelsefulla avseenden. Den 1–3 juli hölls lantdagsval, trots att p.g.a. kriget ingen räknade med att några lantdagsförsamlingar skulle hållas i närförtiden. Malax kandidatlista upptog Korsholmsbonden

Men — nu vill jag tala om annat. Skörden pågår här för närvarande på fullt allvar. Rågen är redan skuren, likaså största delen av kornet, havreskorörden är även påbegynt på sina ställen. Skylar ser man över allt, ja mera kanske än någonsin förr.

Den elaka och listiga Frostfrun var nog på besök även här och kysste med sina kalla och isande läppar all växtlighet den fann på vägen. Men efter vad vi nu veta, kunde den dock ej göra mycket skada. Och att så gick, därför få vi väl tacka de varmhjärtade sjöjungfrurna, vilka andades värme samt med sina ungdomligt glödande läppar bortkysste Frostfruns härjningar.

Nu kunna vi vara ganska nöjda över den gångna sommaren och för allt det vi kunnat skörda och inbärga. Är nu bara hösten fortfarande lika tjänlig och givmild som hittills, då kunna vi möta den kommande vintern med glädje och lugn.

Hannes.

Gångna tidars rapportörer om sädd och skörd, väder och växtlighet, kunde ha sinne för både det jordnära och naturromantiska – när läste ni senast om frostfruars och sjöjungfrurs kyssar i den sortens nutida pressnotiser? Finns det några ledtrådar till vem den "Hannes" kan ha varit, vars *Brev från Malaks* ingick i Vasabladet den 2 september 1916?

Gustaf Gädda, Vasajuristen **Gösta Stenbäck** och Helsingforsprofessorn **Ernst Estlander**, av vilka Gädda och Estlander invaldes, den förre med förkrossande röstövertikt. Lantdagen fick knapp vänstermajoritet och tendensen till vänsterframgångar noterades också i flera svenska kommuner – dock inte i Malax, där 1 331 röster gavs för SFP och sammanlagt 52 för andra partier.

Det nygrundade handelslaget kunde vid sin första höststämma konstatera hur väl verksamheten kommit igång med större affärer i Över- och Ytterbyn förutom flera mindre "paketbutiker" inhysta i gårdar i avsides byar. Medlemsböcker utdelades till 270 personer, och medlemmarna enades i sann kooperativ

Uppbörd

av premier uti Malaks m. fl. kommuners understödsförening för förolyckade hästar försiggår nedan nämnda dagar från kl. 10 f. m., nämligen:

Måndagen den 27 nov. i Petalaks hos polisk. J. E. Fant.

Tisdagen den 28 nov: å Gästgiveriet i Yttermalaks.

Onsdagen den 29 nov. hos Viktor Maus i Övermalaks.

Fredagen den 1 december i Bergö hos poliskonst. J. Nyman.

Malaks den 16 november 1916.

9897 **J. Uddman.**

V. P. 2 ggr.

Malaks Sparbank

gottgör å insatta medel 5 %, som två gånger om året, 1 januari och 1 juli, lägges till kapitalet. Räntan å lån mot inteckning 5 1/2 %. Räntan å lån mot pant 5 1/2 % fr. o. m. 1 augusti.

Banken hålles öppen 1 och 3 lördagen i månaden fr. kl. 3–6 e. m.

2599

Understödsföreningen för förolyckade hästar torde upphört för länge sen, men påminner om hästarnas betydelse och deras riskfyllda tillvaro i det tidiga 1900-talets land-sortssamhälle.

Ända från grundandet 1903 hade Malax Sparbank bjudit på två tretimmars personlig kundservice per månad. Så även 1916, även om man nu övergick från måndags- till lördagsöppet.

Den så kallade krigscensuren avsatte igen vita fläckar i Vasabladets spalter 10.9.1916, och man kan väl förstå att socialismen var ett känsligt ämne att avhandla hösten 1916, när man redan kunde ana revolutionära strömningar i Ryssland. Det selektiva strykandet av textstycken här och där i samma artikel tyder på att censorerna tagit sin uppgift på allvar, med noggrann genomläsning och noggrant övervägande om vad som kunde och inte kunde passera.

Frakturstilen hade varit helt borta ur Vasabladet åtminstone ett par år, och dyker utan någon lättfunnen orsak upp igen i slutet av 1916, från och med tidningens nummer av den 12 december.

Folkfesten den 20 augusti 1916 var ett större arrangemang av Malax ungdomsförening, och hade en speciell profil genom det idrottsliga inslaget. Enligt ungdomsföreningens historik skulle det faktiskt ha varit "första gången malaxpojkarna visade sig på tävlingsbanorna".

anda om att ombesörja varutransporter gratis. För växt och skörd var vädret gynnsamt, undantagandes en torrperiod som komplicerade utfodringen av isynnerhet hästarna. De lantmän som följde med händelser längre bort kunde f.ö. i juli läsa Vasabladets notis om hur herr Mattfolk i Närpes försökt sig på att i ett mindre växthus odla tomater, "ett rätt vanskligt företag i dessa trakter". Skribenten beskriver mogna tomater som mycket användbara i hushållet vid matlagning.

Utvecklandet av folkbildningen kunde också fortgå. I oktober invigdes Långåminne skola enkelt men stämningsfullt, och för Paxal småskola bestämdes inför höstterminen att undervisningen även det kommande läsåret skulle "handhavas av en kompetent lärarinna". Uppmärksamhet ifråga om andlig odling tilldrar sig också i augusti en större folkfest, där kroppskulturen stod i fokus. Med hänvisning till de gamla grekerna uppmuntrade lantmätare Lönnbohm den "manliga ungdomen" till idrottsliga övningar, och efter föreläsningar och körsång vidtog tävlingar. Resultatnivån blev blygsam, med medaljresultat t.ex. i längdhopp på drygt 4 meter, i spjutkastning på meteral kring 35, i hundrametersloppet kring 14 sekunder. Ändå var tävlingarna en märkeshändelse, ifall ungdomsföreningshistorikens uppgift är riktig, att "malaxpojkarna för första gången visade sig på tävlingsbanorna".

I slutet av året verkställdes reglerad socker-tilldelning enligt senatens direktiv, vilken efter ett beslut av kommunalstämman i november sköttes så, att kommunen inköpte den i myndigheternas cirkulär fastställda sockermängden för att fördelas till lanthandlarna, och härefter anmälde alla hushåll från vilken butik de skulle göra sina sockerinköp enligt normen 0,5 kg per person och månad.

Ingen som avrundade sitt 1916 med att avnjuta den söta bristvaran kunde väl föreställa sig att "sockret på botten" av följande år skulle vara ett självständigförklarat Finland.

Leif Finnäs

Henrik Wiklund är borta

Han dog stilla under sin middagsvila i sitt hem den 30 oktober i år. Henrik var född 1926 i Norrnäs, Närpes, men verkade större delen av sitt liv i Vasa. Han var en skicklig marinkonstnär och ett samarbete med Malax museiförening inleddes 2008 efter ett besök i Kvarkens båtmuseum. Över 150 akrylmålningar av olika segel- och andra fartyg från åren 2009–2016 är avfotograferade och finns i dag inramade i båtmuseet. Flera originalmålningar finns även i museet och totalt taylor ur hans samling visas årligen. Bl.a. den stora tavlan ovan (här under framställning) finns permanent utställd.

Henrik var skicklig även som modellbyggare av båtar och flygplan och ännu de sista dagarna penntecknade han flitigt. Men det är ändå hans vackra tavlor av segelfartyg och atlantångare som främst kommer i åtanke i hans rika produktion.

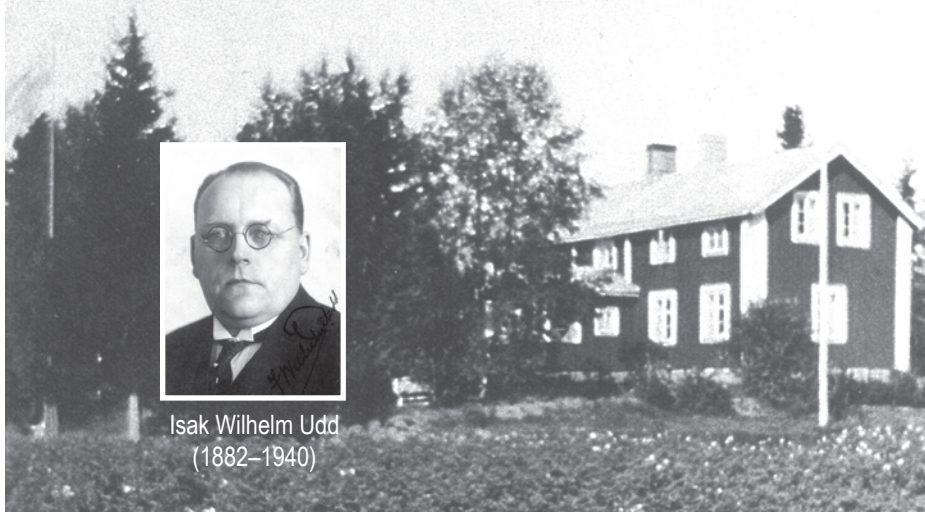

Henrik var en sympatisk och anspråkslös person, lätt att samarbeta med. Hans bortgång är en förlust inte bara för hans familj, utan också för hans många vänner. Henrik har nått sin hamn, vi andra seglar vidare ännu en tid.

Hans tavlor i Kvarkens båtmuseum är till stor glädje för besökare i framtiden.

Göran Strömfors

Bilden ovan (beskuren) visar fartyget *Penang* (2009).

Isak Wilhelm Udd
(1882–1940)

Öjna Gård av Holger Snickars

Öjna Gård i Petalax kommun var den plats där jag levde mina tio första barndomsår tillsammans med min syster Marita och mina föräldrar Ester och Gunnar.

Lyckligt ovetande om det omvälvande och oroliga 30-talet förmedlar minnet idyllen och samtidigt den livliga verksamheten på gården.

Mina föräldrar var:

- 1) **Ester Emilia Snickars** (9.12 1904–26.12.1992), som var dotter till **Emma Ahlskog** (senare Lindroos) och **Viktor Ahlskog** (tidigare Lång)–Lindroos.
- 2) **Gunnar Valfrid Snickars** (tidigare Gästgifvars, son till **Viktor Gästgifvars** (senare Snickars) och **Vendla** (f. Hinders).

Far gick i Korsholms lantmannaskola 1926–1927 och fick 1931 arrendera prästjorden i Lappfjärd där prosten **Rancken**, tidigare kaplan i Malax, var kyrkoherde. 1932 blev tjänsten som förvaltare på Öjna Gård ledig. Far tyckte att han inte kunde svika prostens Rancken efter så kort tid, men mor övertalade far att söka tjänsten: ”Sök tjänsten, och dessutom skall du begära högre lön än den som I.W.Udd erbjudit!” Far sökte och fick den lön som mor tyckte var dräglig. Då var jag ett halvt år och min syster ett och ett halvt år.

På Öjna Gård bedrevs traditionellt jordbruk, boskapsskötsel och skogsbruk. Ägare var **Isak Wilhelm Udd** (9.2.1892–11.5.1940), som

tillsammans med en bror hade en byggnadsfirma, Bröderna Udd, i Helsingfors. Min far var alltså förvaltare på gården, vilket innebar i praktiken att han arbetade som jordbrukare, men fick anlita ”medhjälpare” vid behov och då med tillstånd av ägaren. Noggrann bokföring och dagbok över arbetet var nödvändig. Livaktiga brevväxlingar förekom, samt regelbundna telefonsamtal som man tidsbestämt på förhand.

En person som verkade på ”Herrgården” året runt var **Ida Utgård** (1905–1995) från

20. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	21.
Arbeten från byggen	2.2	
21. Byggnadsarbeten	9.9	
22. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
23. Byggnadsarbeten	21.11	
Arbeten från byggen	2.2	
26. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
27. Byggnadsarbeten	8.8	
Arbeten från byggen	2.2	
28. Byggnadsarbeten	4.4	
Arbeten från byggen	2.2	
29. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
30. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
31. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
32. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
33. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
34. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
35. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
36. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
37. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
38. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
39. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
40. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
41. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
42. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
43. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
44. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
45. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
46. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
47. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
48. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
49. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
50. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
51. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
52. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
53. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
54. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
55. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
56. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
57. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
58. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
59. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
60. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
61. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
62. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
63. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
64. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
65. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
66. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
67. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
68. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
69. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
70. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
71. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
72. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
73. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
74. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
75. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
76. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
77. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
78. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
79. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
80. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
81. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
82. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
83. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
84. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
85. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
86. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
87. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
88. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
89. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
90. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
91. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
92. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
93. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
94. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
95. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
96. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
97. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
98. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
99. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	
100. Byggnadsarbeten, färdigställt	9.9	
Arbeten från byggen	2.2	

Exempel på utförda arbeten på gården 1935.

Gunnar med valacken Prins och stoet Vappu, som helst ville bli kommenderad på finska. Deras olika sinnelag framgår tydligt på bilden

Stolpasgränden. Hon hade ensam ansvar för skötseln av huvudbyggnaden. Allt skulle vara städad och i ordning. Familjen Udd kunde med kort varsel komma från Helsingfors också vintertid. Mjölknningen skötte hon tillsammans med vår mor, separatorn vevades igång förhand. Det fanns ingen elektricitet på Öjna Gård på 30-talet. Belysningen fungerade med oljelampor (petroleum), senare under kriget med karbidlampor. Smör skulle kärnas o.s.v. Till utekällaren, som var viktig under sommaren, tog man isblock från sjön. Isblocken täcktes med sägsån för att hålla hela sommaren.

Under 30-talet byggdes ett hus som man kallade källarbyggnaden. Förutom en stor källare fanns möjlighet till en bostad, ovanpå källaren, som byggdes i backslutningen och hade ingång utifrån. När en ny förvaltare flyttade in i ”vårt hem” blev det bråttom att inreda bostaden för oss. Den nyanställda förvaltaren hette **Lennart Holmlund**. Hans hustru hette **Elna** (f. Stormblad) och deras förstfödda barn hette **Samuel**.

Den s.k. källarbyggnaden var byggd av tjocka betongväggar på nedre delen. Far sade, när han inkallades, att kommer ryssen ända till Öjna har ni ett säkert skyddsrum.

Vintern 1942 flyttade vi till Börängen i Yttermalax. Gården som vi flyttade in i ägdes då av mors moster **Stina** och hennes man **Isak Stenvall** från Vias. Stina var dement och Isak klarade inte av att sköta henne. Isak flyttade till Vias och mot att mor skötte Stina fick vi överta gården med 2 ha odlad jord och ett litet skogsskifte. Ett nytt skede i våra liv började.

Far inkallades hösten 1939 och placerades i 20. avdelta bataljonens 1. kompani på Summa-avsnittet. I ett brev (10.2.1940) till bror **Lennart**, som var placerad på ett annat avsnitt, skriver han bl.a.: ”Dagligen och stundligen i veckor har jag tänkt skriva till Dig, som är ute i det verkliga kriget och varit med om litet av varje jämfört med oss här, som visserligen blivit ”bombarderade” av flygare, men med klen resultat. Vi ha nämligen endast en död och en sårad på 850 man och då har ju kriget varat över två mån. (---) Huvudsakligen är det vaktjänst och befästningsarbeten denna oldboysbataljon utför. – Ni har väl det knogigare som i veckotal haft nappatag med ryssen.”

Familjen Snickars – Gunnar, Holger, Marita och Ester – samlad på trappan till förvaltarbostaden 1939.

Cirka 4 veckor senare efter påtvungen reträtt hade man kommit till Säckijärvi. I Nisalahti stupade far och många andra i bataljonen. Både plutonchefen fänrik **Matts Harald Rööb** från Kaskö och far, som var vice plutonchef, stupade samma dag. De kvarblev på slagfältet, men återfanns 1943, när området återerövrades under fortsättningskriget.

1940. Livet går vidare, men vi saknar vår far.

Ett par minnesbilder

Herrn, I.W.Udd, kom ned till stranden (där vi barn ofta höll till sommartid) för att simma. Han ville inte att vi skulle titta på så han varnade oss vänligt men bestämt:

”Nu är det så att när jag går ut i vattnet för att simma, så stiger vattnet så mycket, så det är nog säkrast att ni genast springer hem!”

Vi – Gunnar med barnen – har skjutsat ”Herrn”, d.v.s. I.W.Udd, till Majorsbacken, busshållplatsen. Stolet Rita deltog också i vinterkriget, men klarade sig.

Kredit			
1935 Jan	Transport		572 50
April 23.	2 kg. kornsocker	17 50	
"	2 kg. kristallsocker	14 -	
"	Appelsiner	20 -	41 50
22.	Kalk	65 -	
"	Draglås till tvätta	10 -	
"	Medlemsavgift i Lappfjärds	60 -	85 -
28	Marita o Holger	1 -	
"	Pirax	3 25	4 25
27.	Kommandohjälper i Plac.	195 -	
"	Hyrtel " " "	64 25	259 25
"	Skaffa o skickning	4 -	
30.	Jäst för 1:-	1 -	5 -
"	2 kg kornsocker a 875	17 50	
"	1 kg färssocker a 7:-	7 -	
"	1 kg kalk	45 -	
"	1 kg vetemjöl a 5 25	5 25	
"	Medicin	3 -	33 50
"	Utgifta med män		100 00
"	Kalk o källor maj		9 05
"	Emf		10 10 05

Utdrag ur Gunnars privata bokföring i slutet av april 1935.

Vi tyckte väl nog att han med sin enorma kroppshydda kunde förorsaka en översvämning, så vi kutade iväg det fortaste vi kunde.

Farbror Udd, som vi också kallade honom, vistades ofta ute i den vackra trädgården där han vevade igång grammfonen. På behörigt (?) avstånd kunde vi lyssna på musiken från den konstiga apparaten. Ett stycke ur sången

har etsat sig in i minnet: ”Ja, det låter som en saga, men det är faktiskt sant, sa lilla Lisa Lång.” Frasen upprepades många gånger, så det var väl en refräng.

Bilder: Malax musiförenings bildarkiv / Holger Snickars samling. – **Holger (Gunnar) Snickars** är född i Lappfjärd 13.11.1931 Han är född i Lappfjärd, men växte upp i Petalax och Malax. I dag bor han i Karleby.

Arkiv och bibliotek vid Brinkens museum

Malax hembygdsarkiv vid Brinkens museum har vuxit och många släkter i Malax har numera en egen mapp i arkivet. I en del mappar finns bara några få papper medan andra samlingar omfattar flera mappar. T.ex. **Berit Björklunds** samling på åtta mappar. I mapparna finns material som hon, för hand, skrivit av från mikrofilmade handlingar för Malax och Bergö från 1500–1600-talen

Det här är material som hon använde till sin del av boken *Husbönder och bomärken* som Malax museiförening gav ut 2014.

Andra stora samlingar är **Stig Björklunds** och **Toivo Koivistos**. Båda innehåller originalhandlingar som lagfarter, fastebrev, bouppteckningar, skolbetyg m.m. **Es-ter Herrgård** har också en stor samling. Hon förde själv sina papper till museet i en vackert blåmålad kista, som nu är tömd. Materialet är förtecknat.

Motsatsen, med fyra papper, är t.ex. **Emilia Forsbloms** (*Fåsch Emeli*). Hon var en vanlig människa men tydligen något av en kulturpersonlighet i Malax. Det är just anteckningar om "vanliga människor" som saknas i arkivet. Kanske hittar jag nånting ännu om *Fåsch Emeli* i de buntar av papper som ännu är osorterade. Men om någon har texter, teckningar eller egna hågkomster av henne tar vi gärna emot en kopia eller en egenhändigt skriven text om henne. Detsamma gäller andra personer som du tycker är värda att ihågkommas. Hör av er till någon i styrelsen.

Om du vill se vad som finns i arkivet och forska i någonting så är det bäst att börja med en mapp som det står **FÖRTECKNINGAR** på. Den finns i yttre rummet i arkivhuset. I mappen finns förteckningar på allt som hittills är upptecknat.

Biblioteket

Vi har ca **1000 böcker i biblioteket**. Alla är inte ännu på plats. För att göra det så lätt som möjligt att hitta det man söker har jag hittat på ett system som vi säkert är ensamma om i hela världen. Jag vet ju av mig själv hur svårt det är att komma på författarens namn ibland och ännu värre är det att minnas bokens titel. En bok kan ju heta vad som helst. Men alla vet vad boken skall handla om. Det har jag tagit fasta på. Jag har delat upp böckerna i fyra (4) huvudgrupper.

Den första heter **FINLAND**. I den gruppen finns allt som skildrar kriget. Vi har många sådana böcker både på svenska och finska. De är nästan alla en donation efter **Esko Pursiainen**. I samma grupp finns historia, kulturhistoria, Finlands presidenter (på finska) och Mannerheim och allt möjligt annat som rör hela landet. Ca 3 hyllor.

Den andra gruppen heter **FINLANDS-SVENSK**. Det finns faktiskt ganska mycket litteratur som heter nånting på Finlandssvensk eller Svenska Finland. Hit hör *Finlands svenska*

folkdiktning med böcker om ordstäv, sånglekar, folkdans, folktro och trolldom. Till gruppen hör också böckerna om folkdräkter och hur textilerna såg ut m.m. Ca en hylla.

Nästa grupp heter **SVERIGE** och innehåller givetvis böcker om Sverige. Karl XII och andra kungar, historia och kulturhistoria från olika landsändar. Kyrkor och städer och ryktbara svenskar som Hammarskiöld m.fl. Ca två hyllor.

Den sista och största gruppen heter **ÖSTERBOTTEN** och innehåller allmänna saker som berör hela landsändan. Det finns väldigt mycket skrivet om Österbotten. Allt från historia, kulturhistoria, till vägar och vattendamn. Ca tre hyllor.

Efter dessa allmänna verk kommer böcker som är samlade kommunvis enligt den nya kommunindelningen. De börjar med Jakobstad och sist är Vörå. Som alla förstår är det stor skillnad på mängden böcker. Larsmo har en (1) bok och Malax och Korsholm två hyllor var. De är ännu inte alfabetiskt ordnade men det ska de bli.

Alla de här böckerna finns till höger innanför dörren till Ethelhusets arbetsrum som är det huvudsakliga biblioteket med både gamla och nya, mycket läsvärda böcker.

En annan grupp böcker finns på långväggen. De hör också till biblioteket men är mera som uppslagsböcker.

Första hyllan från fönstret innehåller från golv till tak **arkeologisk litteratur**. Alla böcker är donerade av **Siri Hagback**. De är ännu inte förtecknade, det får bli till nästa sommar.

Nästa smala hylla (som Nils har tillverkat) ska innehålla mappar med urklipp som olika personer, bl.a. **Ethel Helenelund**, har donerat till arkivet. Hyllan ordnas först nästa sommar.

Nästa hylla innehåller **uppslagsböcker**, lexikon, böcker om språk, släktforskning m.m. På hyllan finns också mappar som innehåller papperskopior av alla Kiöpings släktböcker.

Den sista hyllan innehåller **diverse material**, mest äldre litteratur som prosa och poesi av berömda författare med någon form av anknytning till Österbotten (Hemmer, Runeberg, Topelius m.fl.). Här finns också nyare och kanske tills vidare mindre berömda författare med olika anknytning till trakten.

I denna hylla finns också en hyllmeter med **sång- och musikböcker**, både gamla och nyare, allt från psalmböcker till mera världsliga visor och slagdängor.

En annan stor och uppskattad samling består av **mönsterböcker för handarbete** av de mest skilda slag. Rubriken är **Hantverk** i brist på bättre. Ca en hyllmeter.

Allt kan lånas och läsas.

September 2016

Inga Österblad

Maritim litteratur vid Kvarkens båtmuseum

Också båtmuseet har ett bibliotek som i november 2016 omfattar hela **785 olika böcker, uppslagsverk, infoskrifter och särtryck** med maritim anknytning. De finns i museets varma samlingshall.

Böckerna har fått en löpande nummer i den tidsordning de inkommit. De flesta böcker har fått som gåva eller donation, många har inkommit via museiföreningens loppmarknad och en del har köpts.

Biblioteket fick sin början efter ett nordiskt båtseminarium som ordnades 1988 i Malax. Då donerade **Peter Skanse** från Båtdokumentationsgruppen 9 böcker om båtar i olika landskap i Sverige. Sedan har det rullat på: fram till 2015 hade 406 böcker registrerats. Åren 2015–16 har hela 379 böcker erhållits främst genom stora donationer av **Ulf Pensar** i Vasa (som sgs. tömde sin stora maritima boksamling), och **Martha Bonn & P-O Sandqvist** (Malax-Gävle) och **Bror Antus**, aktiv vid båtmuseet.

Nu finns endast en förteckning där alla böcker hittas i nummerföljd. Senare kan en sortering göras, antingen geografiskt (som vid Brinkens museum), men kanske hellre enligt olika teman (båtar, fiske, flottning ...). För olika teman skulle då bokens nummer och titel anges och boken skulle då hittas och ställas tillbaka på hyllan enligt sitt nummer. Svenska, finska och engelska böcker särskiljs inte, de följer sina olika teman. Ämnessorteringen görs eventuellt kommande vinter.

Göran Strömfors

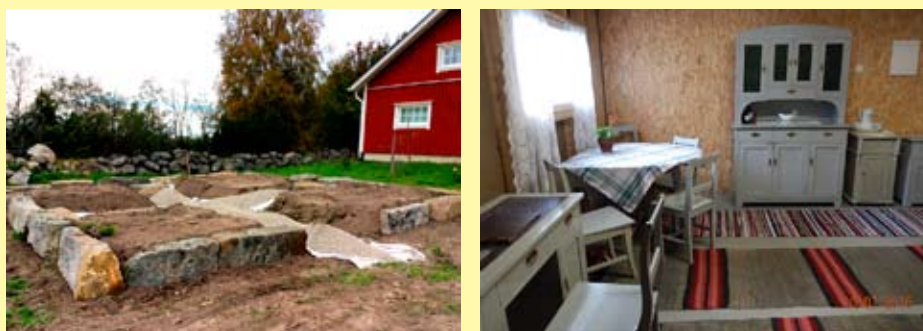

Böckerna kan lånas

både vid Brinkens museum och vid båtmuseet, men **endast under de gemensamma talkotträffarna från maj till september då de också i regel bör återlämnas**. Utlåningen sker via någon styrelsemedlem. Varje lån antecknas i ett **lånehäfte**. När boken returneras noteras även detta.

29 elever och 4 lärare från Övermalax skola cyklade till Järnåldersleden i Nissashaga den 15 september och "testvandre" leden som nu fått nya trespråkiga infoskyltar uppsatta. guider var Siri Hagback och Nina Sten. Museiföreningen har ett gott samarbete med skolor och daghem, och hoppas att detta fortsätter och utvecklas. – Nedan funderar Elof Holmlund och Nils Sund vid skyltuppsättningen. Mittbilden visar en offersten från järnåldern med tiotals skålgropar. 14 skyltar finns längs leden. Välkommen på gemensam vandring tisdagen den 23 maj kl. 18 nästa år!

Öppet hus hölls vid kronomagasinet den 27 juli efter att det rödmyllats på entreprenad tack vare ett bidrag från Museiverket. På bilden berättar **Siri Hagback** om byggnadens historia. Magasinet härrör från år 1754 och är Malax äldsta byggnad. Huset är nu i skick för många år framåt. – En **Häxans trädgård** ska **Maggan Lindholm** plantera nästa år vid södra gaveln av Ethels hus vid Brinkens museum. Grunden lades i höst med kantstenar donerade av **Malax kommun**. Inne i Ethels hus har en utställning med gamla Malaxmöbler iordningställt. Möblerna har donerats av **Lars-Ola Berts dödsbo**.

Brinkens museiträdgård och fjärilsträdgård prunkar av blommor vår, sommar och höst. Vad manne Häxans trädgård ska tillföra? Spännande att se vad Maggan hittar på ...

VÄLLINGKLOCKAN 2/2016

Estlands svenska kustkultur har uppmärksamats i **Kvarkens båtmuseum** genom en utställning om Runö (överst) och genom två föredrag i samarbete med **MI** och **Aibolands museum** i Hapsal. För att skydda museet har en kanal grävt. Ett tjugotal gemensamma talkoträffar har hållits; ovan hissas segel på båtminiatyrer från Insjöfinland och Ladoga, inlånade från **Finlands fiskerimuseiförening**. Sju av våra gamla träbåtar tjärades på sensommaren och under hösten färdigställdes ett förrådshus invid stranden på entreprenad enligt **Vidar Björknäs** ritningar. Nästa år inreds huset som talkoarbeta.

Bokpriser:

- Adam kåserar 1 €
 Ahlholm 4 €
 Album 8 €
 Amerika! – Emigration 1900 10 €
 Bilder från det förflutna 5 €
 Bondens år 3 €
 Båtbyggarna Marander 5 €
 Bössmeder och säljagare
 i svenska Österbotten 5 €
 En livsvägs krokar 3 €
 Ett båtbygge – Svalustjärten 5 €
 Glimtar ur en bygdemans liv 8 €
 Hammarbandet 5 €
 Hammaren och städet 3 €
 Historisk beskrivning över Malax 3 €
 Husbönder och bomärken 25 €
 I fålan 3 €
 Industrihistorisk dokumentation
 av linspinning 2 €
 Kust- och älvfiske 5 €
 Lappfjärdseksstocken 1 €
 Lät solä skin, lät sanna blås 8 €
 Malax 1914 2 €
 Malaxbygden (med 2 kartor) 20 €
 Malax skolväsande 100 år 2 €
 Minnen från Malax 3 €
 Några österbottniska vattendamm 4 €
 Offerstenar i Malax 2 €
 På lodbössans tid 10 €
 På vår äng står en gammal lada 4 €
 Sagg-Matt 1 €
 Skolminnen 5 €
 Som det grymmaste krig 3 €
 Storsjön 3 €
 Säljakt i Bottniska viken 5 €
 Till sjöss! 10 €
 Yrkesfiske i Svenska Österbotten 3 €
 Ytäbyiji i Malax runt 1950 30 €
 Öjna 8 €
 Daniel Kiöping
 Del A Beata 30 €
 Del D Elisabet 60 €
 Del E Maria 40 €
 Malaxspelet 5 €
 Smidesfigurer (affisch) 3 €
 Aanacko 2016 3 €
 Annacko tidigare årgångar 0,50
 Vykort 0,50
 Malax kommun
 Malaxbygdens stupade 30 €
 Malax historia, del I 25 €
 Malax historia, del II 40 €
 Miljonären som körde röd moped... 20 €
 Övriga
 Fiskelägen i Kvarkens skärgård 15 €
 Från Wargö till Bergö 35 €
 Fyrar och båkar 5 €
 I yttersta havsbandet –
 Fyrar och båkar i
 Svenska Österbotten 30 €
 Äminneboken 10 €

Kontakta **Gunnel Smulter** 050 5276595,
 gunnel.smulter@app.malax.fi

Billiga loppisböcker!

(Vid museernas öppethållning sommartid.)

Aanacko 2017 – årgång 22 – har utkommit.
 Finns i ortens bank och affärer. – Endast 6 euro.

Fler böcker på kommande

På första sidan presenteras museiföreningens senaste bok, *Blås- och stråkmusik i Malax*, som har nummer 20 i vår skriftserie Lokal- och regionhistoriska bidrag. Enligt hörsågen lär ännu någon bok om sång- och musiklivet i Malax planeras.

Två böcker skrivna av **Matti Klockars** torde utkomma nästa år. Först i tur, till sommaren, står en bok med brevkorespondensen 1905–1908 mellan **Gustaf Klockars** och hans hustru **Stina**. Gustaf var i skogsarbete i Amerika och breven skildrar det hårda livet där, för över hundra år sedan. Gustaf är bror till **Johannes Klockars**.

Den andra boken behandlar sjukdom och död i Malax på 1800-talet. Kyrkböckernas dödsorsaker har registrerats och analyserats. Medicinhistoriskt intressant är att den långvarige kyrkoherden **Jakob Wegelius** (1779–1861) också var medicinskt utbildad. Boken torde utkomma på senhösten nästa år.

Foto: Gunnel Smulter

Tack Siri!

På museiföreningens höstmöte den 9 november avtackades **Siri Hagback** (t.h.) för 40 års troget arbete i styrelsen. **Britt-Helen Flemming** överräcker blombuketten. Siri har genom åren blivit något av en ”institution” i föreningen: hon kan och vet det mesta. Fint är att hon fortsätter att vara aktiv i museiarbetet där hon lovat att mer än hittills satsa på arkivvård och arkeologi, hennes stora intresse. Lycka till framöver!

Nya i styrelsen är **Kent Herrgård** och **Gunnel M Svenss**, som båda under flera år varit aktiva i arbetet kring båtmuseet resp. Brinkens museum. Välkomna med i vårt kulturarbete!

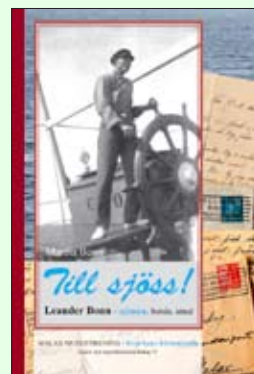
Tack till alla som donerat föremål till museiföreningen under året!

Senast utkomna böcker

Ytäbyiji i Malax runt 1950

utkom vintern 2016. Den följer samma koncept som boken om *Öväbyiji*, som utkom år 2011. Boken beskriver på kartor var Yttermalaxborna bodde ca 1950, och vem som bodde i gårdarna. Stort format, 231 sidor, rikligt illustrerad i färg. 30 euro.

Till sjöss!

utkom våren 2016 och skildrar sjömannen, bonden och smeden **Leander Bonns** liv (1909–1981), närmast hans sjömansliv under åren 1925–1956. 144 sidor, rikt illustrerad i färg. Endast 10 euro.

MALAX MUSEIFÖRENING rf

Ta kontakt!

Närmare uppgifter om medlemskap, talkoarbeten, donationer m.m. ger **styrelsen 2017**:

Gustav Smulter (**ordf.**) 0500-362378, Vidar Björknäs 3651297, Nina Sten (**vice ordf.**) 050 3003234, Britt-Helen Flemming (**kassör**) 365 4572, Kent Herrgård 050-0868002, Kerstin Hägen 050 5608573, Gunnel Smulter (**sekr.**) 050 5276595, Göran Strömfors (**båtmus. sekr.**) 050 5769475, Nils Sund 050 3615007, Gunvor Brokvist (adjungerad) 050-4967153, Leif Skinnar (adjungerad) 040 5335915, Gunnel M Svenss (adjungerad) 050 4961497 – Leif Finnäs 050 5252513 (*Vällinglockan*)

Vid museernas öppethållning:

Brinkens museum (06) 365 1913

Kvarkens båtmuseum (06) 365 1933

<http://museum.malax.fi/index.html>

Bli medlem i museiföreningen! Kontakta någon i styrelsen om du vill bli medlem (10 euro/år). Värva dig själv samt två andra personer som nya medlemmar – då får du gratis böcker och vykort till ett värde av 12 euro! Förutom *Vällinglockan* även tidningen *Hembygden*. **Välkommen!**

Vällinglockan. December 2016.

Redaktion: Leif Finnäs, Gunnel Smulter och Göran Strömfors (även layout och nutida bilder om ej annat nämns). Bilder: Malax museiförenings bildarkiv.